

Aan het Algemeen Bestuur

Datum: 24-04-2013

Onderwerp: Kaders voor Droge Voeten in het Boven Dommelgebied

Voorstel

- De kaders vast te stellen die Waterschap De Dommel hanteert voor het opstellen van varianten en besluitvorming over maatregelen ten behoeve van het realiseren van doelstellingen voor Droge Voeten in het Boven Dommelgebied.
-

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

Het vraagstuk rond de maatregelen in het Boven Dommelgebied gericht op droge voeten ligt voor aan het AB, omdat dit afwijkt van de opgave en kaders van het waterbeheerplan. Dat betreft enerzijds een verschuiving in de formulering van de opgave (van hectares waterbergingsgebied naar oplossen van knelpunten) en anderzijds een mogelijke herijking van de (interpretatie van de) trits 'vasthouden-bergen-afvoeren'.

Naar aanleiding van fundamentele vragen en opmerkingen in de Commissie IW van 28 november 2012 heeft het DB besloten de behandeling van het voorstel over droge voeten in het Boven Dommelgebied niet te agenderen in het AB van 12 december 2012. Het DB heeft besloten om de behandeling in het AB uit te stellen naar 24 april 2013.

1.2. Beleidscontext/Historie

In de Commissie IW zijn enkele fundamentele vragen gesteld over de aanpak van droge voeten in het Boven Dommelgebied.

- De keuze voor een optimale mix van maatregelen – bergen, keren, afvoeren – werd breed gedeeld, maar het ontbrak aan voldoende inzicht en onderbouwing waarom het voorstel dat toen voorlag ook daadwerkelijk de optimale mix was. Er ontbrak een eenduidig afwegingskader.
- Een deel van de waterbergingsgebieden (Run, Keersop en Valkenswaard) heeft een grote relatie met de afspraken met de andere waterbeheerders in het kader van WATAK (waterakkoord Midden Limburgse en Noord-Brabantse kanalen). Er is meer duidelijkheid en zekerheid nodig over de afvoer van water vanuit ons beheergebied in tijden van hoge piekafvoeren. Pas dan is een goede keuze te maken over het wel of niet realiseren van deze waterbergingsgebieden. De toen voorliggende onderbouwing werd vrij abstract (letterlijk: 'te soft') bevonden en ook daarvoor ontbraken heldere kaders voor besluitvorming door DB.

Zowel in DB als AB is aangegeven veel waarde te hechten aan het halen van de doelstelling om 'droge voeten' uiterlijk te realiseren in 2015. Met het oog daarop heeft het DB op 3 januari 2013 de verantwoordelijkheid genomen om, vooruitlopend op de besluitvorming in het AB, de planvoorbereiding van de onderstaande projecten op de volgende wijze te vervolgen/starten:

- Het integrale gebiedsproject Kleine Dommel uitwerken inclusief waterberging
- De integrale gebiedsprojecten Buulder Aa en Dommeldal uitwerken exclusief waterberging

- Voortzetten van het voorbereiden van lokale maatregelen in Eindhoven
 - Starten van het voorbereiden van lokale maatregelen in Son en Sint-Oedenrode
- Deze voorlopige bestuurlijke keuzes helpen ook de voortgang van andere waterdoelen waarvoor realisatie uiterlijk in 2015 vereist is voor de benodigde cofinanciering door de provincie (BO2). Deze projecten hebben geen directe relatie met afvoer via het Wilhelminakanaal, waarover de Commissie IW in november 2012 vragen heeft gesteld. Het DB is er daarom van overtuigd dat deze voorlopige keuzes kunnen rekenen op breed draagvlak van het AB.

2. Doel/meetbaar effect

Dit voorstel heeft als doel transparantie te geven in de besluitvorming over maatregelen ten behoeve van het realiseren van de doelstellingen voor droge voeten in het Boven Dommelgebied.

Het kader moet toepasbaar zijn voor specifieke besluitvorming in het Boven Dommelgebied, maar is daarmee ook richtinggevend voor toekomstige besluitvorming over droge voeten in ons hele beheergebied.

3. Uitwerking van het voorstel

3.1. Inhoud en argumenten

Kaderstellende rol voor het AB

De reden om dit vraagstuk aan het AB voor te leggen is de afwijking van wat er in het Waterbeheerplan (WBP) over de opgave voor droge voeten is opgenomen. Het AB-voorstel dat in november 2012 in de Commissie IW voorlag, was opgesteld vanuit een besluit over de verschillende projecten, zoals dat ook in het DB aan de orde was gesteld. Achteraf gezien is hiermee voorbijgegaan aan de beperkte rol die het AB heeft ten aanzien van projecten. Met dit voorstel stellen we het AB (en DB) weer in de gelegenheid zijn juiste rol te vervullen: **het AB stelt de kaders en kiest voor varianten, het DB besluit over projecten. Voor het DB is het hierdoor mogelijk om sneller en flexibeler in te spelen op de meest recente informatie en ontwikkelingen.**

Transparanter en eenvoudiger besluitvormingsproces

Het feit dat het AB gevraagd is te besluiten over individuele projecten heeft het besluitvormingsproces niet eenvoudig gemaakt. Liggen er normaal gesproken geen concrete projecten op tafel, nu lag er een zeer complexe hoeveelheid informatie in een onderling samenhangend pakket aan maatregelen voor die tegen allerlei criteria afgewogen moeten worden. Daarover valt, zoals in de Commissie IW terecht is opgemerkt, lastig zomaar op een achternamiddag te besluiten. Zeker als er vooraf geen criteria zijn vastgesteld als de leidende principes voor de keuze van maatregelen. Het hanteren van kaders maakt het besluitvormingsproces transparanter en naar verwachting eenvoudiger.

Betere koers voor droge voeten

Met het vaststellen van de kaders voor droge voeten voor het Boven Dommelgebied besluit het AB tot aanpassing van de koers voor droge voeten t.o.v. het WBP. Het realiseren van gestuurde waterbergingsgebieden (uitgedrukt in ha's) blijkt niet zonder meer de meest kosteneffectieve en bestuurlijk en maatschappelijk gedragen oplossing. De maatregel – waterberging – was verworpen tot doel. Ook zijn de inzichten door gedetailleerd onderzoek verbeterd en gewijzigd. Met de nieuwe kaders wordt gestreefd naar een optimale mix van maatregelen en stellen we het oplossen van knelpunten voor droge voeten centraal. Die kaders gelden voor het Boven Dommelgebied, maar kunnen ook effect hebben voor afwegingen voor droge voeten in de rest van ons beheergebied.

Voortgang in de projecten in het Boven Dommelgebied

Nadat het AB kaders heeft gesteld, zijn de volgende stappen noodzakelijk voor het realiseren van de doelstellingen voor droge voeten in het Boven Dommelgebied. Er is hoge bestuurlijke urgentie en financiële druk om te komen tot snelle en heldere besluitvorming. De belangrijkste beslispunten zijn:

- Bevestigen van de voorlopige keuzes voor het realiseren van waterberging in het gebiedsproject Kleine Dommel, het schrappen van de waterbergingen in de gebiedsprojecten Bulder Aa en Dommeldal en voor lokale maatregelen in Eindhoven, Son en Sint-Oedenrode.
- Afspraken maken met RWS en Waterschap Aa en Maas over afvoer via de kanalen in de bestuurscommissie (BC) WATAK op 6 juni 2013.
- Afhankelijk van de besluiten in BC WATAK varianten op te stellen voor waterberging in de gebiedsprojecten Run, Keersop en Valkenswaard en/of extra afvoer via de kanalen en deze ter besluitvorming voorleggen aan het AB in een extra vergadering op 19 juni 2013.

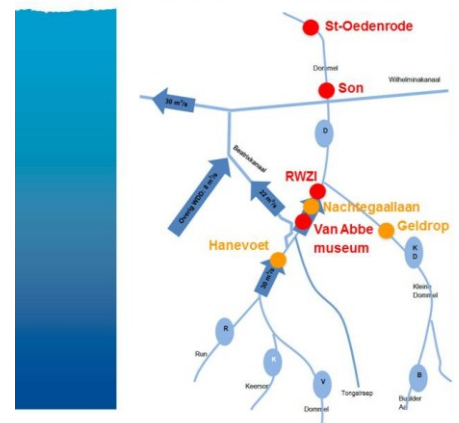
De opgave voor droge voeten

De wateropgave voor het realiseren van de doelstellingen voor droge voeten is dat in 2015 bebouwing in de bebouwde kom en belangrijke infrastructuur minimaal beschermd moet zijn tegen overstroming in een neerslag-afvoer-situatie die statistisch eens in de 100 jaar plaatsvindt (bepaald met het klimaatscenario van 2006). Conform het waterbeheerplan en de verordening water hanteert het waterschap geen beschermingsnorm in de natuurlijke beekdalen. Hier vinden sinds oudsher overstromingen plaats, vergelijkbaar met de uiterwaarden van de rivieren.

Voor het bepalen van de wateropgave worden hydrologische modelberekeningen uitgevoerd. Deze kennen altijd bepaalde onnauwkeurigheden en meetfouten. Daarom hanteren we zekerheidsmarges om onnauwkeurigheden op te vangen die samenhangen met de hoogtemetingen van het maaiveld en het karakter van de afvoergolf. Ook is rekening gehouden met het feit dat het moment van handelen in de praktijk nooit 100% optimaal kan zijn (bv tijd incalculeren voor het bedienen van kunstwerken).

Na 2015 resteert een opgave om knelpunten op te lossen die ontstaan als gevolg van klimaatverandering. Dit is dus niet de huidige opgave. Maar inzicht in deze restopgave is noodzakelijk om te komen tot een toekomstbestendige keuze van maatregelen om te voldoen aan de urgente opgave in 2015.

Opgave 2015 Boven Dommelgebied

Het kader voor keuze van maatregelen

Het kader moet een transparante keuze voor maatregelen onderbouwen. Daarom zijn uitgangspunten geformuleerd die onderscheidend zijn voor te maken keuzes tussen maatregelen (bijlage 1).

- Maatregel moet 2015-knelpunt oplossen
Het eerste uitgangspunt is dat een maatregel die we nemen een 2015-knelpunt (helpt) op te lossen.
Dit uitgangspunt betekent ook dat we maatregelen die alleen knelpunten in de situatie 2050 oplossen, nu nog niet nemen.
- Maatregelen voeren we klimaatbestendig uit
Als we een maatregel uitvoeren doen we dat klimaatrobust (gericht op het klimaat in 2050). De belangrijkste reden daarvoor is dat in veel gevallen het verschil in kosten tussen het voldoen aan de huidige opgave en de restopgave gering is. Daarnaast leiden

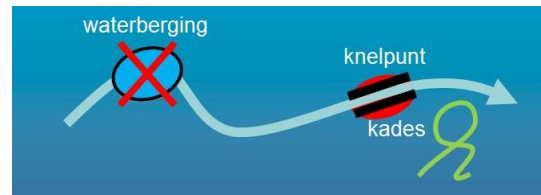
maatregelen vaak tot forse ingrepen in een gebied of worden in samenhang met meer gebiedsopgaven genomen. Regelmatig terugkeren met aanvullende maatregelen in een gebied is niet kosteneffectief en vaak maatschappelijk ongewenst.

- Negatieve effecten van 'keren' en 'sturen' meenemen
De maatregel 'keren' en 'sturen' voeren we alleen uit als negatieve gevolgen (kunnen) worden gecompenseerd. Het verleggen van problemen – zeker naar de burens – is geen optie. Als sturen of keren zonder negatieve gevolgen of met compensatie mogelijk is, nemen we de kosten van de maatregel en de kosten voor compensatie mee in de afweging ten opzicht van andere maatregelen.
- Juridisch houdbaar
Een volgend uitgangspunt is dat maatregelen die we uitvoeren houdbaar moeten zijn voor de rechter. De rechtmatigheid mag niet ter discussie staan en we zullen moeten aantonen dat de geselecteerde maatregelen noodzakelijk zijn om aan onze watertaken te voldoen.
Dit lijkt wellicht een open deur, maar dit uitgangspunt betekent ook dat bv politieke afwegingen niet bepalend kunnen zijn voor de keuze voor een maatregel.
- In principe binnen de financiële ruimte van het Beleidsplan
De programmering van de maatregelen moet in principe passen binnen de financiële ruimte van het beleidsplan. Als blijkt dat de financiële kaders van het Beleidsplan beperkend zijn voor het halen van de opgave, dan zal het DB een voorstel doen om extra middelen beschikbaar te stellen en indien dit niet in de programmabegroting past dit ter besluitvorming voorleggen aan het AB. Er kunnen ook andere redenen zijn voor het niet halen van 2015, zoals ook in het Nationaal Bestuursakkoord Water is aangegeven: "Rekening houdend met bezwaar- en beroepsprocedures van met name ruimtelijke maatregelen is 2015 een inspanningsverplichting. Provincie, waterschap en gemeenten kunnen overeenkomen dat het afgesproken tempo (2015) niet geldt voor maatregelen die veel goedkoper kunnen worden uitgevoerd door ze op een later tijdstip te koppelen aan andere projecten. De uitvoering daarvan vindt plaats tot 2027."
- Laagst maatschappelijke kosten
Van de maatregelen die voldoen aan de bovenstaande uitgangspunten geven we in principe prioriteit aan uitvoering van maatregelen met de laagst maatschappelijke kosten. We houden daarbij rekening met synergie met de realisatie van andere opgaven. Dit hoort bij een zorgvuldige besteding van publieke middelen. Bij die zorgvuldigheid hoort ook dat we rekening houden met risico's en dat investeringen houdbaar moeten zijn voor de langere termijn.
 - Sturingsmogelijkheden
Daarom moet er door/na de uitvoering van maatregelen ruimte blijven om met een diversiteit aan maatregelen adequaat te kunnen reageren op verschillende neerslag- en hoogwatersituaties. Elke extreme afvoersituatie is namelijk anders van karakter en intensiteit.
 - Peilverlaging
Daarnaast stellen we als uitgangspunt dat peilverlagende maatregelen nog steeds de voorkeur hebben bij het oplossen van knelpunten als daarmee peilverhogende maatregelen worden voorkomen.

Ter illustratie: als waterberging een knelpunt niet wegneemt en kades noodzakelijk zijn, is het kostbaar en weinig effectief om zowel waterberging als kades te realiseren. Als dan met een kleine verhoging van kades de aanleg van een waterbergingsgebied kan worden voorkomen, heeft dat de voorkeur.

waterberging lost een knelpunt op

waterberging lost knelpunt niet op, kades zijn nodig
iets hogere kades maken waterberging overbodig

Inzet van De Dommel voor het deelstroomgebied waar afvoer via het kanalsysteem mogelijk is

Een deel van het stroomgebied van de Boven Dommel bovenstrooms van Eindhoven heeft de mogelijkheid om water af te voeren via het Wilhelminakanaal. Dit deel van het Wilhelminkanaal staat in open verbinding met de Zuidwillemsvaart waarop Waterschap Aa en Maas kan aan- en afvoeren; samen vormt dat Het Grote Pand. Rijkswaterstaat en de waterschappen Aa en Maas, Brabantse Delta en De Dommel hebben afspraken gemaakt in WATAK over de wijze van afvoeren via het kanalsysteem en kostenverdeling voor afvoersituaties die maximaal eens per 10 jaar plaatsvinden. Voor meer extreme situaties (met een kans van optreden van minder dan eens per 10 jaar) zijn geen afspraken gemaakt. In de bestuurscommissie (BC WATAK) van **6 juni 2013** is voorzien om hierover afspraken te maken, waarbij het streven is om te komen tot een zo kosteneffectief mogelijke inzet van het kanalenstelsel voor alle waterbeheerders samen.

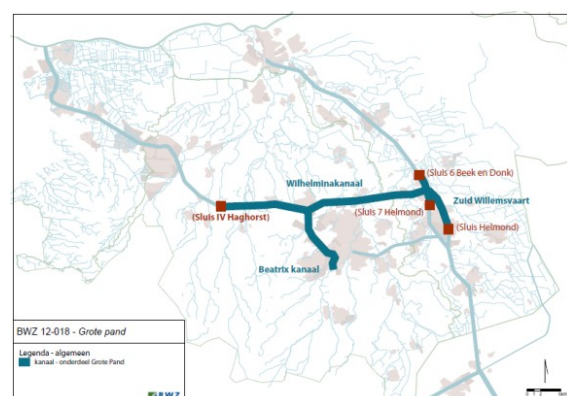
Onze 'afvoerdruk' op het kanalenstelsel wordt grotendeels bepaald door de maximale afvoer door Eindhoven die wij toelaatbaar achten. Zelfs bij minimale afvoer door Eindhoven zijn de risico's op overstroming in Eindhoven groot. Dat wordt veroorzaakt door afvoer vanuit de Tongelreep, waarvan het beekdal zeer beperkte mogelijkheden heeft om water vast te houden dan wel te bergen. Tevens kan afvoer vanuit stedelijk gebied leiden tot een zeer snelle peilstijging van De Dommel. In zo'n geval is het noodzakelijk om de afvoer bovenstrooms van Eindhoven bijna geheel te kunnen afleiden via het kanalenstelsel.

- Niet meer afvoer door Eindhoven dan nu al in extreme situaties

We stellen daarom als uitgangspunt dat we niet meer water door Eindhoven afvoeren dan we nu onder extreme omstandigheden al doen. Daarmee beperken we het risico op grote economische schade en komen we tegemoet aan de afspraak in het kader van HoWaBo (hoogwaterbescherming Den Bosch) om niet meer af te voeren via De Dommel richting Den Bosch.

Met het Grote Pand biedt RWS zowel voor Waterschap Aa en Maas als Waterschap De Dommel de mogelijkheid om water af te voeren. In extreme situaties kan RWS ook het scheepvaartverkeer stil laten leggen om meer waterafvoer via de kanalen mogelijk te maken. Ook zijn er mogelijkheden om de spuicapaciteit bij de sluis Haghorst te vergroten om meer water af te voeren. Aan beide maatregelen zijn

kosten verbonden, die we moeten afwegen tegen de noodzaak voor maatregelen en tegen alternatieve maatregelen, met name waterberging bovenstrooms in Run, Keersop en bij Valkenswaard. Het kanalsysteem biedt de twee waterschappen de mogelijkheid om samen te komen tot een optimalisatie van extreme afvoeren. Daarover worden dit jaar in WATAK nadere afspraken over gemaakt.

- Opereren als één waterbeheerder

Voor deze optimalisatie is het noodzakelijk dat de drie waterbeheerders opereren als zijnde één waterbeheerder. Uitgangspunt daarbij is dat de beide waterschappen de ruimte benutten die RWS biedt voor afvoeren via het kanalsysteem en bij de keuze voor maatregelen uitgaan van de laagst maatschappelijke kosten voor het totale watersysteem. Zoals afgesproken in WATAK vindt dan verdeling van kosten plaats op basis van het aandeel in de het gebruik van het kanalenstelsel (betaling naar belang).

Samenvattend betekent dit dat op basis van de maximale afvoer door Eindhoven en de optimalisatie op het kanalsysteem de noodzaak voor waterberging in Run, Keersop en Valkenswaard kan worden bepaald. Aan de hand van het kader stelt het DB varianten op die ter besluitvorming worden voorgelegd aan het AB.

3.2. Risico's

Wateropgave in 2015 realiseren

Het uitstel van de voorstellen van december 2012 naar april 2013 heeft het risico op het niet halen van de NBWB-opgave in 2015 iets vergroot. Voor het deelstroomgebied dat onafhankelijk is van de afvoer via het kanalsysteem heeft het DB daarom de organisatie gevraagd de planvorming verder voor te bereiden (zie paragraaf 1.2). Het kader moet die voorlopige keuzes bevestigen en de bestuurlijke besluitvorming vlot trekken voor de afvoer via het Wilhelminakanaal en de realisatie van de gestuurde waterbergingen in Run, Keersop en Valkenswaard.

Andere afwegingscriteria

Het kader bevat uitgangspunten die eenduidig een verschil in keuze voor maatregelen kunnen geven. Daarom zijn criteria die men misschien als eerste verwacht, zoals draagvlak, politieke urgentie en synergie met andere maatregelen, niet opgenomen in het kader. Draagvlak wordt namelijk door iedereen anders beoordeeld en houdt voor de rechter geen stand als argument om een maatregel wel of niet uit te voeren. En in het geval er bv synergie optreedt, moet dit tot uitdrukking komen in een kostenvoordeel.

Dat deze punten niet in het kader zijn opgenomen wil niet zeggen dat ze niet belangrijk zijn. Bij de uitwerking van projecten moeten de bv de volgende aandachtspunten niet vergeten worden: politieke urgentie, imago en gewekte verwachtingen, maatschappelijk draagvlak en acceptatie, meekoppeling met andere wateropgaven en opgaven van anderen zoals landbouw, natuur, landschap, cultuurhistorie en recreatie.

4. Uitvoering en evaluatie

4.1. Vervolgstappen

Nadat het AB kaders heeft gesteld, worden de volgende stappen gezet:

- Door instemming met het kader bevestigt het AB
 - de koerswijziging t.o.v. het waterbeheerplan voor droge voeten: 'van trits naar mix'.
 - de voorlopige keuzes voor het realiseren van waterberging in het gebiedsproject Kleine Dommel, het schrappen van waterberging in de gebiedsprojecten Bulder Aa en Dommeldal en voor het uitvoeren van lokale maatregelen in Eindhoven, Son en Sint-Oedenrode.

- Te kiezen voor niet meer afvoer door Eindhoven dan nu al gebeurt onder extreme omstandigheden.
- De inzet van het DB in de besprekingen met de WATAK-partners is om te streven naar maximale benutting van de ruimte die RWS nu kan bieden voor afvoer via de kanalen en te komen tot gezamenlijke afspraken in BC WATAK op 6 juni 2013.
- Op basis van de afspraken in BC WATAK zal het DB varianten opstellen voor waterberging in de gebiedsprojecten Run, Keersop en Valkenswaard en/of extra afvoer via de kanalen en deze ter besluitvorming voorleggen aan het AB. Gezien de grote urgentie om snelheid te houden in het proces en zo snel mogelijk duidelijkheid te bieden aan de streek en onze partners zal hiervoor een extra AB-vergadering worden belegd op 19 juni 2013. Dit betekent wel dat de besluitvorming in het AB via sterk verkorte procedure zal plaatsvinden.

4.2. Communicatie

- Het besluit op dit voorstel en vervolgbesluiten van het DB en AB in juni over individuele waterbergingsprojecten worden gecommuniceerd met onze gebiedspartners en met Waterschap Aa en Maas en RWS voor de verdere besprekingen i.h.k.v. WATAK.

4.3. Verantwoording

- Verantwoording over de besluitvorming over projecten door het DB wordt afgelegd in de Buraps.

4.4. Evaluatie

- Toetsing van de toepassing van het kader zal plaatsvinden in het opstellen van het nieuwe waterbeheerprogramma. Bij gebleken effectiviteit kan het een leidraad vormen voor onze strategie voor droge voeten.

Hoogachtend,
het dagelijks bestuur,

mr. drs. P.C.G. Glas
watergraaf

drs. R.E. Viergever
secretaris

Bijlagen:

1. Kaders voor droge voeten in het Boven Dommelgebied

Besluit

Het Algemeen Bestuur besluit conform voorstel zonder hoofdelijke stemming.

Aldus vastgesteld in de vergadering van

Hoogachtend,
het algemeen bestuur,

mr. drs. P.C.G. Glas
watergraaf

drs. R.E. Viergever
secretaris

Op d.d. _____ in enkelvoud ter kennisgeving gezonden aan gedeputeerde
staten van Noord-Brabant.